

Література:

1. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: Монографія. – К.: Атіка, 2009. – 684 с.
2. Биков В. Ю., Руденко В. Д. Системи управління інформаційними базами даних в освіті: Навч. посіб. / АПН України, Ін-т педагогіки та ін. – К.: ІЗМН, 1996. – 287.
3. Береза А. М. Основи створення інформаційних систем: навч. посіб. – К.: КНЕУ, 1998. – 140 с.
4. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях. – К.: Освіта України, 2006. – 365 с.
5. Засоби і технології єдиного інформаційного освітнього простору: Зб. наук. праць / За ред. В. Ю. Бикова, Ю. О. Жука. – ІЗМН АПН України. – К.: Атіка, 2004. – 240 с.
6. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – Інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. – К.: Грамоти, 2005. – 448 с.
7. Мещанінов О. П. Сучасні моделі розвитку університетської освіти в Україні: Монографія. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2005. – 460 с.

У статті розглянуті питання створення та функціонування електронних бібліотек у системі вищих навчальних закладів. Визначено, що мають робити керівники ВНЗ, працівники бібліотеки, професорсько-викладацький склад і навчально-допоміжний персонал для перетворення діючих бібліотек на паперових носіях у сучасні електронні бібліотеки.

В системе рассмотрены вопросы создания и функционирования электронных библиотек в системе высших учебных заведений. Определено, что должны делать руководители ВУЗов, работники библиотек, профессорско-преподавательский состав и учебно-вспомогательный персонал для превращения действующих библиотек на бумажных носителях в современные электронные библиотеки.

The matters of organization and functioning of electronic libraries in the higher school system have been considered in the article. Functions and duties of higher schools authorities, teaching staff and librarians aimed towards transformation of existing «paper» libraries into modern electronic ones have been determined as well.

УДК 378

М.П. Винарчик, О.М. Марусик
м. Дрогобич, Україна**ТВОРЧЕ ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ БІЛІНГВАЛЬНОЇ ОСВІТИ У ФРАНЦІЇ
В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ОСВІТИ**

Постановка проблеми. Розвиток теорії і практики білінгвальної освіти у Франції дає важливі імпульси для інтенсивного інноваційного пошуку у цьому напрямі у освітній системі України. При цьому мова йде не про пряме перенесення зарубіжного досвіду на український ґрунт, але про глибоке осмислення опрацьованих у Франції найбільш продуктивних ідей білінгвальної освіти для їх подальшого використання у відповідних соціокультурних умовах України. Першочерговим кроком України на шляху до євроінтеграції є приєднання її до країн-учасниць Болонського процесу. Його суть полягає у формуванні на перспективу загальноєвропейської освітньої системи, яка сприятиме освітньому зближенню і згуртуванню держав ЄС і інших країн, що приєднуються до нього.

Аналіз останніх досліджень. Проблема білінгвальної освіти займалися вітчизняні та зарубіжні дослідники О. Ширін, М. Певзнер, Л. Порши, Д. Кост, К.Ажеж, Ж. Дювержи. Особливості формування мотиваційної сфери школярів при вивченні іноземної мови висвітлюють І. Зимня, Г. Китайгородська, М. Аріян, Г. Рогова.

Мета статті – дослідити особливості та можливості використання досвіду білінгвальної освіти.

Виклад основного матеріалу. Україна – це держава із багатими освітніми традиціями. Розвиток мовної освіти в Україні почався з відкриття у Київській Русі в X–XII століттях

перших шкіл переважно для підготовки духовенства. Поява братських шкіл у XVI столітті була дуже важливою подією у розвитку освіти, оскільки ті школи заклали основи для створення вищих навчальних закладів, та для утвердження національної самосвідомості. В братських православних навчальних закладах, на противагу широко запровадженним католицьким єзуїтським та протестантським соцініанським школам викладання велося рідною мовою. Значна увага приділялася також вивченню грецької, а пізніше – латинської та польської мов. В першому вищому навчальному закладі України – Київській академії (1701 р.) – студенти отримували філологічну освіту, знання мов: слов'янської, української літературної, грецької, латинської, польської. З часом в Київській академії було введено курс російської, французької, німецької та стародавньої єврейської мов. Після 1917 р., сучасні європейські мови були широко введені в навчальні програми не тільки вищих навчальних закладів, а й шкіл. У 20 – 30-х роках особлива увага приділялась вивченню німецької мови. Після другої світової війни центром науково-технічного прогресу стали США і тому англійська мова набуває широкого поширення як мова науки та міжнародного спілкування.

Історія Європи другої половини XX – першої половини XXI століття переконливо свідчить, що суспільний рух (переважно країн Західної та Центральної Європи) усе більше тяжіє до реалізації моделі полікультурної, поліетнічної, полілінгвістичної Європи. Саме цим і зумовлено розробку в освітянській сфері діяльності Європейського Союзу і Ради Європи концепцій та принципів розбудови європейської освіти в межах Єдиного європейського освітнього простору:

- полікультурна Європа: розвиток європейського виміру в навчанні; сприяння вивченню іноземних мов; урахування різноманітних національних підходів в освіті і професійній підготовці;

- мобільна Європа: формування системи взаємовизнання дипломів; підтримка обмінів викладачами, учнями, студентами й адміністративними кадрами; прийняття процедури, яка дасть змогу вчителям тимчасово працювати в різних державах ЄС;

- Європа професійної підготовки для всіх: рівний доступ усіх дітей до високоякісної освіти; заходи щодо боротьби з відрахуванням школярів;

- Європа навичок: підвищення якості базової освіти, приведення системи підготовки молоді у відповідність з економічними, технологічними та соціокультурними потребами розвитку суспільства; удосконалення всіх секторів освіти, зокрема технічної, професійної та вищої; поліпшення базової підготовки й перепідготовки педагогічних кадрів;

- Європа, яка відкрита для світу: зміцнення зв'язків з іншими державами, співробітництво з міжнародними організаціями [4, с. 18].

Багатомовність і настанова надати можливість кожному вивчати щонайменше дві іноземні мови є одним із пріоритетів культурної політики Європейської комісії. Європейське співтовариство вважає створення спільного мовного простору однією з найважливіших цілей своєї діяльності. Це зумовлює і визначає велику увагу, зусилля офіційних і громадських міждержавних і національних організацій та об'єднань до вирішення проблеми навчання мов на всіх рівнях освіти. Сьогодні в Україні спостерігається тенденція до урізноманітнення іноземних мов, пропонованих для вивчення у шкільній освіті, хоча в державі, як і у Франції, пріоритетність надається англійській мові, як найбільш поширеній мові світу, мові міжнародного спілкування. Згідно з Концепцією мовної освіти в Україні оволодіння мовами є одним з визначальних засобів формування людської особистості, основним стрижнем якого є всебічний розвиток усного та писемного мовлення, підпорядкованого опануванню мовою як засобом спілкування і пізнання. Існування багатьох аспектів поняття мовної освіти зумовлює виділення двох провідних напрямів, що передбачають: навчання рідної мови і навчання іноземної мови.

На даному етапі в усіх освітніх системах європейських країн вивчення іноземних мов займає домінуюче, навіть виняткове, місце. Спроби зробити вивчення іноземних мов більш

привабливим для учнів усіх рівнів здібностей привели до значної дослідницької і експериментальної діяльності з пошуків ефективних технологій, методів і форм їх навчання. На сучасному етапі спостерігається тенденція до розмаїття іноземних мов, пропонуваніх у навчанні, впровадження курсів іноземної мови, що передбачають вивчення дисципліни з професійною орієнтацією. Це сприяє підвищенню мотивації до її вивчення і забезпечення наступності на рівні вищої освіти.

2001 р. був проголошений Європейським роком мов. Для Європи важливо, щоб усі європейці навчилися спілкуватися щонайменше двома мовами, крім рідної, адже «мови відчиняють двері» у перспективах працевлаштування та у кар'єрі, у культурному збагаченні та у кращому взаєморозумінні. Треба звернути увагу, що за дослідженнями європейських вчених, лише 45% населення дорослого віку стверджують, що можуть спілкуватися іноземною мовою. Європейський рік мов передбачав зробити свій внесок у поліпшення такої ситуації, бо перед загрозою культурної уніфікації сучасного світу важливо, щоб кожний отримав можливість розвивати свою індивідуальність, не замикаючись в собі самому, а посилюючи, завдяки пізнанню інших, багатство і привабливість мовного та культурного різноманіття. «Через різноманіття мов, – писав В. фон Гумбольдт, – для нас відкривається багатство світу і різноманіття того, що ми пізнаємо в ньому; і людське буття стає для нас ширшим. Вивчення мов світу – це також всесвітня історія думок і почуттів людства» [1, с.349]. В. фон Гумбольдт був першим, хто систематизував уявлення про мову як картину світу. Мова є не лише засобом відображення дійсності, що сприяє процесу пізнання світу. Кожна мова несе своє світобачення і виступає медіатором між людиною і світом. Організація вивчення іноземної мови у тісному зв'язку з національною культурою народу, який розмовляє цією мовою, лінгвокраїнознавче забарвлення навчання в цілому, навчальних матеріалів зокрема, буде сприяти посиленню комунікативної мотивації школярів [1, с.16].

Сьогодні більшість програм навчання іноземній мові в країнах Європи і також в Україні ґрунтується на одних і тих самих принципах, а саме:

- комунікативна компетенція;
- відкритість іншій культурі;
- опанування чотирма найважливішими компетенціями (слухати, читати, розмовляти, писати);
- знання країни, в якій розмовляють мовою, що вивчають.

Враховуючи сучасні вимоги розвитку українського суспільства, а також економічні та історичні умови, які обумовлюють ефективність навчання іноземним мовам на сьогодні в Україні, треба звернути увагу, що для оволодіння іноземною мовою необхідно мати не тільки достатній для вивчення академічний, але й можливість використовувати найсучасніші методики викладання. Таким чином існує потреба в ефективному, послідовному і обов'язковому навчанні іноземним мовам.

Прагнення України стати повноправним членом європейської спільноти в усіх сферах суспільно-політичного життя спонукає фахівців до вивчення зарубіжного освітнього досвіду, в якому внаслідок розширення сфери міжнаціонального співробітництва, особливо на європейському континенті з формуванням поняття європейський вимір та акценту на формуванні багатомовності, серйозної теоретичної і практичної розробки набула проблема інноваційного навчання сучасних (іноземних) мов, зокрема, в умовах білінгвізму.

Використання іноземної мови як засобу пізнання світу спеціальних знань, свідоме наближення до культури різних народів, міжкультурне та полікультурне виховання, діалог різних культур, світоглядів та національних особливостей – всі ці ідеї білінгвального виховання в освітній системі Франції мають важливе значення для української школи, так як вона зорієнтована на цінності європейського освітнього співтовариства під гаслом Болонського процесу. Інтерес до білінгвальної освіти продиктований, передусім, потребою дослідити та вивчити можливості, які відкриває даний тип освіти для успішного оволодіння

іноземною мовою. Рада Європи з мовної політики пропагує визначення білінгвальної освіти як «систему, у якій передача знань при вивченні різних предметів здійснюється за допомогою двох або кількох мов» [6, с.15].

Концепція білінгвальної освіти залишається дуже широкою. Адже мова йде не тільки про якісно новий тип освіти, але й про його соціополітичні та соціолінгвістичні особливості. Вибір структури та змісту програм, за якими здійснюється білінгвальна освіта, відбувається із врахуванням особливостей національних програм та досвіду європейських держав. У кожній країні вони мають свою специфіку, в залежності від того, чи мова йде про програми національні (Іспанія, Туреччина, Франція), чи про спеціальні, інтегровані програми, розраховані на окремі європейські школи. Кожна програма, без сумніву, передбачає якісну освіту, що відповідає вимогам сьогодення, адже це дає змогу формувати майбутніх фахівців для адміністративного та приватного сектору, здатних свідомо орієнтуватися на цінності світової та вітчизняної культури. Навчання двома мовами спрямоване на покращення когнітивних компетенцій учня, що сприяло б у майбутньому його професійному росту.

Ефективність білінгвальної освіти у Франції у великій мірі забезпечується використанням інтерактивних методів навчання іноземної мови. Основними дидактичними принципами є здобування та поглиблення знань, вміння швидко і легко адаптуватися до специфіки дисципліни, до особливих способів використовувати мову і дидактичні засоби (карти, схеми, графіки, діаграми). Акцент ставиться на вміннях аналізувати, узагальнювати, інтерпретувати, вступати у дискусії та підтримувати розмову.

Проаналізувавши дослідження К. Ажежа, Д. Коста, Л. Порши, Ж. Дювержи, можемо стверджувати, що білінгвальна освіта у Франції була запроваджена згідно європейських принципів функціонування такого типу освіти:

- 1) на відміну від традиційного вивчення мов, білінгвальна освіта починається з моменту вступу дитини у материнську школу, – це принцип раннього розвитку;
- 2) пірамідальний принцип білінгвального навчання: від материнської білінгвальної освіти до початкової, від початкової до коледжу, від коледжу до ліцею; іноземні мови, вибрані для білінгвального навчання, служать зв'язною ланкою;
- 3) принцип паритетної взаємодії: іноземна мова не розглядається як єдиний об'єкт вивчення, але у взаємодії із здобуванням навиків з інших дисциплін; білінгвальні державні школи пропонують паритетне вивчення мов, кожна з яких має у своєму розпорядженні однакову кількість годин;
- 4) принцип добровільності, свободи у виборі білінгвального навчання належить сім'ям; такий тип навчання – пропозиція, а не обов'язок для батьків;
- 5) принцип використання мови як знаряддя, інструмента не тільки комунікації і передачі знань, але й здобування знань з інших дисциплін за допомогою мови, тобто мова йде про вивчення мови і навчання мовою.

Пріоритетним завданням успішного розвитку білінгвальної освіти є професійна підготовка вчителя, адже він відіграє найважливішу роль у навчальному процесі. Для викладання однієї дисципліни двома мовами йому необхідна спеціальна підготовка. Кількість таких фахівців у європейських школах невелика, так як білінгвальна освіта тільки починає розвиватися. Чисельні методики і комунікативні стратегії, створені і розроблені вчителями, що викладають іноземні мови, у великій мірі використовуються фахівцями білінгвального навчання. Їхнє завдання полягає у пошуку і застосуванні нових форм мовленнєвої діяльності, внесенню якісних змін у навчальний процес. Статус вчителя білінгвальної освіти, його функції ще не є чітко визначені. Але його покликання, без усякого сумніву, у покращенні процесу вивчення іноземної мови і використання її як ефективного засобу пізнання наукових, культурних та загальнолюдських цінностей. Тому без усякого перебільшення можемо стверджувати, що у білінгвальної освіти великі перспективи.

Наближаючись до Європейського освітнього простору, ми не повинні втратити власні надбання і кращі традиції у вітчизняній освіті та науці. Як і раніше, ми маємо замислюватися над глибинними проблемами і самостійно розв'язувати їх. Наближення ж до Європейського освітнього простору має здійснюватися для поліпшення сумісності нашої і європейської систем освіти за групою взаємоузгоджених критеріїв і характеристик. Тому нам важливо не копіювати подібні реформи, вже здійснені деякими країнами Західної Європи. К. Ушинський вельми критично ставиться і до бездумних запозичень всього європейського, коли вважають, що Західна Європа, (а сьогодні і Америка) вже розв'язали всі свої, в тому числі і освітньо-виховні, проблеми. А відтак, – писав він, – знайшовши там (у Європі) щось позитивне, «рідко здаємо собі справу в тому, з якої загальної ідеї випливають ці різноманітні правила, і наївно дивуємося, якщо, застосовуючи їх у себе, помічаємо, що вони одне одному суперечать. Якби ми взяли на себе труд здобути ту основну ідею, на якій ґрунтується народне виховання в тій чи іншій країні Західної Європи, то прийшли б, можливо, до несподіваних для нас висновків: ми переконалися б, що виховні ідеї кожного народу перейняті національністю більше, ніж будь що інше, перейняті до такої міри, що неможливо й подумати перенести їх на чужий ґрунт, і не дивувалися б тоді, чому, при перенесенні цих ідей до нас, ми переносимо тільки їх мертву форму, їх безживний труп, а не їх живий і оживлюючий зміст». «Дуже часто хочемо, – пише далі К.Ушинський, – прищепити собі те, що є лише «слідом історії» чужого народу, а відтак переконуємося, що є речі, яких і сам Захід хотів би позбутися, змінити і реформувати» [5, с. 294 – 295].

Цей шлях порівняно простий і природний для країн, що не мають власної розвиненої фундаментальної освіти і науки, вони зорієнтовані на споживання чужих технологій, товарів і послуг та надання іншим країнам своїх природних ресурсів, дешевої робочої сили та екологічних квот. Україні ж більш притаманна роль активного генератора нових знань, виробника нових видів техніки та високих технологій і виходу з цією продукцією на зовнішні ринки. Вказаний шлях значно важчий, але, зважаючи на потужний потенціал національної промисловості, освіти і фундаментальної науки, людський капітал, значні ресурсні можливості, ми ще не втратили шансу для «прориву» до групи високо розвинених країн світу.

Сподіватися на негайну уніфікацію освітніх систем у двох окремо взятих східних і західних країнах – наївно. По-перше, у західних країнах освіта не уніфікована, по-друге, вона має різний зміст. Яка країна наважиться відмовитися від своїх традицій організації навчання, від «свого змісту» освіти? Якого ще пряника треба піднести, аби якийсь британський університет добровільно відмовився від певного переліку освітніх програм? Таке можливо тільки від внутрішнього переконання, що якісь програми себе вичерпали і їх треба скоротити. Це переконання має визрівати в дискусіях та аналізові вітчизняного освітнього контенту. Ось для цього нам і потрібен рух у бік Західної Європи, аби порівняти вітчизняний досвід із західноєвропейським, аби ідентифікувати себе в загальноєвропейському контексті і зрозуміти, хто ми є. «Мусимо визнати, – пише О. Вишневський, – що протиріччя між титульною нацією і національною меншиною є природними і неминучими, бо в духовно-культурному сенсі людині найкраще живеться лише у власній державі. А це означає, що представник меншини вже через це почуватиме себе гірше у чужій державі, навіть якщо титульна нація ставиться до цього дуже добре. Завдання, отже, полягає в тому, щоб зусиллями обидвох сторін згадані протиріччя і труднощі звести до мінімуму» [2, с. 176].

Найбільшим досягненням Болонського процесу є створення умов кожній країні для порівняння своєї освітньої системи і можливість кожній країні зрозуміти, що її освітня система унікальна, самобутня, глибоко національна. Заради цього варто включатися в Болонський процес і бути його активним учасником. Болонський процес – це інтеграція заради самоідентифікації та самоусвідомлення в європейському контексті.

Література:

1. Ариян М.А. Лингвострановедение в преподавании иностранных языков в старших классах средней школы // Иностранные языки в школе. – 1990. – №2. – С. 11 – 16.
2. Вишневецкий О.И. На шляху реформ. – Дрогобич: Коло, 2005. – 176 с.
3. Гумбольдт фон Вильгельм. Язык и философия культуры. – М.: Прогресс, 1985. – 450 с.
4. Джурицкий А.Н. Зарубежная школа: современное состояние и тенденции развития. – М., 1993. – 102 с.
5. Ушинский К.Д. Твори в шести томах. – К., 1954; – Т.1. – С. 294 – 295
6. Conseil de l'Europe, Conseil de la coopération culturelle, Comité de l'éducation, «Apprentissage des langues et citoyenneté européenne». Un Cadre européen commun de référence pour les langues: apprendre, enseigner, évaluer. – Strasbourg, 2005. – P. 15.
7. Coste D. Synthèse et prolongements de la discussion: gérer l'apprentissage, les conditions des choix. – Paris, 1981. – P. 97 – 100.
8. Duverger J. Enseignement bilingue: fructuations, contrastes, problématiques communes // Le français dans le monde. – Paris, 2001. – № 317. – P. 19 – 20.
9. Hagège C. L'enfant aux deux langues. – Paris: Odile Jacob, 1996. – 289 p.
10. Niel A. Du professeur à l'animateur // Le français dans le monde. – Paris: Hachette/Larousse, 1978. – № 140. – P. 51 – 53.
11. Porcher L. L'enseignement des langues étrangères. – Paris: Hachette, 2004. – 128 p.

У статті висвітлюється проблема білінгвальної освіти. Зосереджена увага на педагогічних підходах до білінгвальної освіти у Франції. Зроблено спробу дослідити принципи розбудови єдиного європейського освітнього простору.

Ключові слова: білінгвальна освіта, діяльність, Франція, європейський освітній простір.

В статье освещается проблема билингвального образования. Сосредоточено внимание на педагогических подходах к анализу билингвального образования во Франции. Сделано попытку изучить принципы расширения единого европейского образовательного пространства.

Ключевые слова: билингвальное образование, деятельность, Франция, европейское образовательное пространство.

The article deals with the problem of bilingual education. It is analyses pedagogical approaches to the bilingual education in France. The attempt to investigate the principles of the development of united European educational area has been stated.

Key words: bilingual education, activity, France, European educational area.

УДК 37.043

А.Б. Возняк
м. Дрогобич, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ ВИХОВНОЇ РОБОТИ З ТВОРЧОЮ МОЛОДДЮ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ УКРАЇНИ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими або практичними завданнями. Сьогодні Україна визначила орієнтацію на входження до Болонського процесу. Європейський вимір освіти дає можливість зміцнити в молоді почуття європейської тотожності, сформувані основи толерантності, солідарності, пошанування прав людини, уміння дотримуватися демократії, збагатити знання про історичні, культурні і господарські аспекти держав Європейського Союзу і всього світу, а також усвідомити нову роль і значення освіти та педагога в суспільстві.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Аналіз наукових досліджень з проблеми формування творчої молоді засвідчує, що ця проблема була і є предметом вивчення вітчизняної і зарубіжної історичної, психологічної, педагогічної та філософської науки. Теоретичні основи національного виховання, зокрема, формування творчої особистості розглядаються у працях О. Артемової, В. Барко, Д. Богоявленської, О. Киричука, Л. Міщик,